

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra humanitních věd

Teze diplomové práce

Obnova venkova – příklad malé obce

Bc. Barbora Hušková

Obnova venkova – příklad malé obce

Rural renewal – a small village example

Souhrn

Tato diplomová práce, zpracovaná v rámci tématu obnovy venkova, zobrazuje problematiku venkova a jeho rozvoje na příkladu malé obce, konkrétně východočeské vesnice Kosice. K tomu je nejprve vymezena teoretická rovina věnovaná základním pojmům v oblasti venkova, tedy vymezení venkova, obcí, vesnic a subjektů na něj působících. Druhá teoretická část práce se zaměřuje na obnovu a rozvoj venkova s definicí nástrojů, úrovní a subjektů podpory rozvoje, rovněž popisuje potenciály a následně shrnuje faktory a trendy vztahující se k venkovskému životu, a to včetně migračních směrů.

Navazující praktická část nejprve analyzuje obec Kosice, její vývoj a současný stav, čímž je umožněno zařazení obce mezi venkovské a stanovení východisek pro výzkum. Vlastní výzkumné šetření je potom založeno na získaných teoretických i praktických poznacích. Pro zohlednění lokálních specifik je nejprve proveden kvalitativní výzkum rozhovorem se starostou a poté kvantitativní výzkum dotazníkovým šetřením v obci, cílícím na získání pohledu obyvatel na vývoj a možný budoucí rozvoj obce. Výsledky jsou zpracovány statistickými metodami a z nich jsou poté navržena doporučení obci pro práci na dalším rozvoji dle získaného názoru obyvatel.

Klíčová slova: aspekty života, kontraurbanizace, Kosice, obec, obnova venkova, obyvatelé vesnice, popularita venkovského života, rodina, venkov, vesnice

1 Cíl práce

Tato práce si klade za cíl získání a analýzu názorů obyvatel malé obce na směr jejího dalšího rozvoje a zpracování návrhů možných oblastí rozvoje v kontextu obnovy venkova na úrovni dané obce. Primárním cílem bude, s vytvořeným teoretickým zázemím, vymezením problematiky, definovanou metodikou a analýzou vývoje a současné situace v obci, identifikovat pomocí výzkumných šetření aspekty možného dalšího rozvoje z pohledu obyvatel. Vyhodnocením dat z výzkumných šetření bude primární cíl práce naplněn.

Součástí zpracování bude i aktivní spolupráce s představiteli obce. Sekundárním cílem práce, ač neméně významným je možnost využití diplomové práce přímo obcí a jejími představiteli při budoucím plánování a zacílení aktivit obce právě na základě vytvořených analýz a výstupů šetření a tím zajistit vyšší reflexi potřeb obyvatel do plánování rozvoje obce.

2 Metodika

Na základě studia odborné literatury a odborných zdrojů bude vytvořena a shrnuta základna teoretických dat a znalostí v klíčových oblastech, tedy venkova, obnovy a rozvoje venkova, aspektů venkovského života a současných trendů týkajících se rozvoje venkova.

V rámci první praktické části se práce zaměří nejprve na sběr a analýzu dostupných dat k dokreslení popisu zkoumané lokality, jejího vývoje a současného stavu, poté budou tato data statisticky zpracována a dají podklad ke tvorbě shrnutí východisek pro výzkumné šetření v terénu. Následně bude stanovena metodika šetření a formulovány hypotézy. Praktické zpracování se v druhé části přesune do výzkumu o dvou fázích terénního šetření, a to nejprve kvalitativní, formou rozhovoru s čelním představitelem obce dle stanovené metodiky šetření a s využitím dat z první praktické části. Vyhodnocením kvalitativního kroku, a s přihlédnutím k datům z předchozích částí práce, bude získán podklad pro fázi druhou, tedy šetření kvantitativní, při němž bude nejprve vytvořena šablona šetření pro sběr kvantifikovatelných dat a při sběru bude oslovena část cílové populace formou stanovenou v metodice šetření. Získaná data budou analyzována metodami zpracování kvantifikovatelných dat. Výsledek této analýzy bude zhodnocen a interpretován ve vztahu k cíli práce a závěrům předchozích analýz.

V poslední fázi zpracování diplomové práce bude vyvozen závěr na základě analýz a zjištění od obyvatel a budou nastíněny možnosti dalšího rozvoje obce. Tím získá práce hodnotu pro využití výsledků výzkumu obcí při plánování dalšího vývoje. Součástí práce bude i vzor dotazníku jako ukázka implementace zvolené metodiky v praxi.

3 Závěry práce

Problematika vymezení venkova a venkovských obcí je velmi komplexní a složitou záležitostí. Na venkov lze nahlížet z mnoha různých pohledů a v definicích a kombinacích

kritérií pro jeho vymezení se různí odborníci často trochu liší. V této práci je uvedeno několik příkladů definice a typologie venkova, venkovských oblastí i venkovské obce či vesnice. Při zařazení obce či území mezi venkovské je vždy nutno brát v potaz lokální specifika a relevantní kombinaci kritérií.

Teoretická část této práce se zabývá právě možnými přístupy k venkovu a jeho typologii, vymezuje základní pojmy problematiky a příklady definic. Je uveden základní přehled subjektů působících na venkov, zmíněn je i vývoj osídlení venkova napříč historií. Dále se věnuje obnově a rozvoji venkova. Kromě definice rozvoje popisuje také aktéry a nástroje rozvoje venkova. Obnova venkova je iniciována a implementována na různých úrovních, od nadnárodních až po lokální, ať už z úrovně Evropské unie, přes státní, regionální až po místní zapojení. Vzhledem k cílům práce je podrobnější popis věnován aktérům na místní úrovni, roli místní samosprávy, obyvatel i dalších subjektů. Uveden je i důraz na synergii a efekt udržitelného rozvoje, dále typy rozvojových potenciálů či komunitně vedený místní rozvoj. Teorii uzavírá část věnovaná faktorům a trendům života na venkově, která logicky spojuje vymezení venkova, jeho vývoj, vliv, charakter subjektů a aktérů a aspekty moderní doby do několika témat: základní migrační směry (se zaměřením na kontraurbanizaci), samospráva, participace, environmentální faktory, ale i negativní a další faktory.

První část praktické práce využívá získané znalosti při popisu a analýze obce. Je určena poloha a statut obce Kosice, definovány základní charakteristiky a popsán historický vývoj obce. Následná analýza demografických, hospodářských a socio-kulturních dat poskytuje podklady pro výzkumné šetření, umožňuje provést zařazení obce mezi venkovské s využitím uvedených typologií a shrnout základní východiska pro výzkumné šetření. Následně je stanovena struktura šetření a metodika práce. Kvalitativním výzkumem byl rozhovor se starostou k rozvoji obce, jeho směřování, bariérách, problémech, pozitivním i negativním dopadům, ale i téma kapacity obce. Tímto byl získán nejenom element místně specifického pohledu na věc, ale také potvrzena proveditelnost a smysl plánovaného kvantitativního šetření. Pro přípravu kvantitativního šetření byla použita teoretická východiska z první části práce, výsledky analýzy obce a výstupy kvalitativního šetření. V samotném kvantitativním šetření je vymezen zkoumaný problém a definováno 5 pracovních hypotéz. Jako populace byli stanoveni dospělí obyvatelé obce a určena skupina oslovených rozmezím 45 – 50 % populace. Technikou sběru dat byl určen dotazník. Po realizaci předvýzkumu na malém vzorku došlo k úpravám dotazníku a poté proběhlo vlastní šetření v terénu. Dotazníky byly distribuovány a sbírány osobně, při vlastní práci v terénu byla milým překvapením ochota a vstřícnost dotázaných, což dokazuje 99 % návratnost dotazníků.

Při analýze získaných dat bylo využito statistických nástrojů zpracování dat, provedeny korekce logických chyb a výsledky shrnuty a popsány. Dle identifikačních otázek je soubor popsán podle věku - všechny kategorie nad 30 let mají shodně necelé 30 % zastoupení, dále vzdělání - kolem 40% mají kategorie vyučených a s maturitou, potom dle postavení – s více než 65 % zaměstnaných či podnikajících a nakonec zajímavý poměr 60 % přistěhovalců proti 40 % rodáků. U ostatních otázek bylo zjištěno, že přes 90 % respondentů je spokojeno v obci i s prací OÚ. Naprostá většina respondentů se účastní dění v obci jako divák a třetina se také podílí na organizaci dění v obci. V důležitosti aspektů života jednoznačně vede vzhled a prostředí, pro třetinu respondentů jsou stejnou měrou důležité i sousedské vztahy, služby, prostředí vhodné pro děti, bezpečnost a kulturní vyžití a tradice. Jako nejvíce chybějící možnosti a služby byly nejčastěji označeny lepší dopravní spojení, prostory pro sportovní vyžití, bankomat, větší zájem o obec, parcely pro další výstavbu, dojíždění lékaře či pošta. Významným aspektem pro další práci obce je nesporně pohled respondentů na směr dalšího vývoje. Zde nejčastěji volili bydlení a výstavbu, životní prostředí a vzhled obce a podporu dětí a mládeže. To logicky odpovídá struktuře obyvatelstva, počtu rodin a zájmu o nové stavební parcely. Pozitivním výsledkem je, že naprostá většina respondentů je s rozvojem obce spokojena a chce v obci zůstat. Dále praktická část analyzuje platnost hypotéz. Ani jedna hypotéza sice nebyla pro nízké četnosti některých kategorií potvrzena, byly však získány a interpretovány zajímavé souvislosti, například že obyvatelé Kosic jsou s životem v obci většinou spokojeni bez ohledu na věk či to, zda patří mezi rodáky nebo přistěhovalce, při porovnávání výsledků otázek s možností označení více odpovědí vůči postavení a vzdělání byla detekována poměrně vyrovnaná struktura odpovědí s několika očekávanými i překvapivými výjimkami. Například pro důchodce, ale i studenty a respondenty v domácnosti nepatří mezi důležité podnikání a zaměstnání, ale také mají menší podíl na aspektu rodinných vazeb. Jiným příkladem může být absence volby dalšího rozvoje v oblasti vzdělávání a mezilidských vztahů pro respondenty se základním vzděláním, zato v jejich skupině je nejčastější volba rozvoje cestovního ruchu a turismu. Zakončením praktické části jsou doporučení k využití výsledků obcí. Příjemnou informací je určitě míra spokojenosti obyvatel. Z výsledku vyplývá důležitost prostředí, přírody, služeb a pospolitosti pro respondenty. Shrnuty jsou nejčastěji chybějící aspekty, tedy lepší dopravní spojení, úprava prostor pro sportovní vyžití, bankomat, další parcely, pošta či lékárna. Polootevřené otázky k tomu přidaly problém s dodržováním rychlostního limitu v obci či kvalitou služeb hostince a obchodu. V oblasti dalšího rozvoje volili respondenti nejčastěji aspekty korespondující s výše uvedeným, tedy bydlení a výstavba, životní prostředí, vzhled, podpora dětí a mládeže, dopravní spojení a kultura.

Tato diplomová práce si na svém začátku uložila dva cíle. Primárním byla analýza názoru obyvatel na rozvoj obce a zpracování návrhů možných oblastí dalšího vývoje. Sekundárním cílem byla možnost využití práce obcí a jejich představiteli při dalším plánování a cílení aktivit se zaměřením na potřeby obyvatel. Závěrem lze říci, že nejenom že byl primární cíl práce naplněn a autorka doufá, že práce se stane užitečným zdrojem informací pro obec Kosice a tím naplní i cíl sekundární, ale i samotné zpracování této práce bylo pro autorku zajímavou a naplňující činností a umožnilo jí získat nový a podrobnější pohled na její rodnou obec i problematiku venkova a jeho rozvoje.

4 Seznam použitých zdrojů

- BERNARD, Josef. *Samospráva venkovských obcí a místní rozvoj*. Vyd. 1. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2011. Studie (Sociologické nakladatelství). ISBN 9788074190698.
- BINEK, Jan. *Synergie ve venkovském prostoru: aktéři a nástroje rozvoje venkova*. Vyd. 1. Brno: GaREP, 2009. ISBN 9788090430808.
- MAJEROVÁ, Věra a Irena HEROVÁ. *Český venkov 2008: proměny venkova*. Vyd. 1. Praha: Česká zemědělská univerzita, c2009. ISBN 9788021319110.
- PERLÍN, R., KUČEROVÁ, S., KUČERA, Z. (2010): *Typologie venkovského prostoru Česka*. Geografie, 115, č. 2, s. 161–187
- RYCHNOVSKÝ, Václav. *Kosice 685 let*. 1. Nové Město: Obec Kosice, 2000.
- *Velký sociologický slovník*. Praha: Karolinum, 1996. ISBN 80-7184-164-1.
- Databáze, registry. ČSÚ [online]. Český statistický úřad, 2016 [cit. 2016-09-25]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/databaze-registry>
- Migrace na venkov a kontraurbanizace. *Urbánní a regionální laboratoř* [online]. Katedra sociální geografie a regionálního rozvoje Univerzita Karlova v Praze, 2010 [cit. 2016-09-01]. Dostupné z: http://urrlab.cz/sites/default/files/simon_m._ourednicek_m._2010_migrace_na_venko_v_a_kontraurbanizace-_prehled_konceptu_a_diskuze_jejich_relevance_pro_vyzkum_v_cesku.pdf
- *Obec Kosice* [online]. Obec Kosice: Kosice, 2016 [cit. 2016-09-08]. Dostupné z: <http://www.kosice.cz/index.php/o-nas-mainmenu-6>
- ŠIMON, Martin. Únik z měst na venkov. *Geografické rozhledy*[online]. 2011, 20(3), 2 [cit. 2016-08-29]. Dostupné z: <http://geography.cz/geograficke-rozhledy/wp-content/uploads/2011/02/6-7.pdf>
- Vymezení venkovských obcí v Česku. *Deník veřejné správy*[online]. Triada, 2009 [cit. 2016-10-06]. Dostupné z: <http://www.dvs.cz/clanek.asp?id=6384068>